

Aleksandra Czarnecka*

Charakter prawny i istota tajemnicy bankowej

Streszczenie

Tajemnica bankowa jest pojęciem, które można opisywać różnorako. Jej historia rozwija się równoległe do historii ludzkich stosunków handlowych a istnienie budziło na przestrzeni lat niezwykle dużo kontrowersji. Stanowi instytucję jednocześnie publiczno- i prywatnoprawną, jest chronionym konstytucyjnie dobrem prawnym, które przysługuje każdemu od momentu udzielenia bankowi wrażliwych informacji. Dla niektórych, bez tajemnicy bankowej nie może być mowy o prawidłowym realizowaniu swoich zadań przez bank. Jednocześnie, tajemnica jest instytucją, od której ustawa przewiduje kilkustronicowy katalog ograniczeń i wyłączeń, ukierunkowanych nie tylko na umożliwienie bankom normalnego sprawowania swojej roli gospodarczej, ale również na ochronę innych istotnych i konstytucyjnych dóbr, takich jak bezpieczeństwo państwa czy porządek publiczny. Wskazana wyżej dychotomia, jest zbyt jaskrawa by nie generowała wątpliwości nie tylko natury teoretycznej, lecz również co do obecnie istniejącego zakresu obowiązywania. Jakkolwiek bowiem tajemnica bankowa na przestrzeni wieków miała zarówno rzesze zwolenników, jak i przeciwników (gdzie jedni chcieli jej względnej nienaruszalności, inni zaś stawiali różne dobra ponad tajemnicą i chcieli ją maksymalnie ograniczać), to nadal trudno opowiedzieć na pytanie, czy sposób, stosowane środki i zakres w którym jest ona ograniczana obecnie, jest zjawiskiem pożądanym, czy choćby w pełni zgodnym z prawem.

Słowa kluczowe: bank, tajemnica bankowa, prawo bankowe

---

* Autorka jest absolwentką Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wstęp

W niniejszej pracy poddany rozważaniom zostanie jeden z wymienionych w rozdziale ósmym ustawy prawo bankowe z 29 sierpnia 1997 r. obowiązków banku, a mianowicie obowiązek zachowania tajemnicy bankowej (art. 104 ust. 1 i n. pr. bank.)¹. W pierwszej kolejności przedstawiony zostanie rys ewolucyjny instytucji i jej współczesna charakterystyka, w drugiej części pracy zaś przytoczone zostaną przewidziane przez ustawodawcę ograniczenia tajemnicy bankowej.

Rozwinięcie powyższych kwestii ma na celu umożliwienie podjęcia próby odpowiedzi na pytanie o współczesne znaczenie tajemnicy bankowej oraz czy legislacyjny trend ostatnich lat (skutkujący formułowaniem kolejnych wyłączeń) spowodował, że zbliża się ona do pojęcia instytucji martwej.

1. *Kształtowanie się tajemnicy bankowej*

Chociaż tajemnica bankowa została sformułowana po raz pierwszy dopiero w szwajcarskim prawie bankowym w 1934 r., to pierwszy zapis dotyczący ochrony informacji konfidencjonalnych klientów bankierów znalazł się już w Kodeksie Hammurabiego².

Historia tajemnicy bankowej wiąże się w sposób oczywisty z historią banków jako takich; tę ostatnią zaś można podzielić na dwa zasadnicze etapy. Pierwszy z nich trwał do XIX wieku i nie istniało w nim prawo bankowe rozumiane ogólnie jako odrębna dziedzina legislacyjna. Cezurą oddzielającą te dwa etapy można określić trend, w ramach którego zaczęły pojawiać się regulacje tworzone specjalnie na potrzeby tego obszaru prawa (drugi etap). Właśnie z tego okresu pochodzi pierwsza, sformułowana w szwajcarskim prawie, definicja tajemnicy bankowej³.

1.1. *Tajemnica bankowa w Szwajcarii*

Przed sformułowaniem tajemnicy bankowej w 1934 r. była ona przedmiotem regulacji prawa cywilnego⁴. Uformowanie tajemnicy bankowej na gruncie prawa

---

¹ Ustawa prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 poz. 1376 z późn. zm.).

² A. Żygadło, *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

³ Z. Dobosiewicz, *Bankowość*, Warszawa 2011, s. 17.

⁴ A. Żygadło, *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

prywatnego stanowiło wyraz potrzeby jednostki zachowania w poufności podejmowanych przez nią transakcji finansowych.

Obowiązek zachowania tajemnicy bankowej był przedmiotem orzeczeń szwajcarskiego Sądu Najwyższego jeszcze przed 1934 r. (a zatem przed skodyfikowaniem w prawie bankowym). W 1930 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że „tajemnica bankowa stanowi domniemany obowiązek wynikający z umowy”⁵. Stanowisko to zostało rozwinięte w orzeczeniu z 1932 r., gdzie uznano, że tajemnica bankowa jest prawem klienta do żądania od banku bezwzględnej poufności w działalności gospodarczej, w związku z którą została bankowi powierzona⁶.

Na skodyfikowanie instytucji tajemnicy bankowej w ustawie miało wpływ szereg czynników o charakterze polityczno-gospodarczym. Na szczególną uwagę zasługuje przeprowadzone w atmosferze skandalu aresztowanie dyrektora i wicedyrektora Bazylejskiego Banku Handlowego oraz dyrektora paryskiej filii tegoż banku, mające miejsce 26 października 1932 w Paryżu. Aresztowani zostali oskarżeni o pomoc zamożnym obywatelom francuskim w oszukiwaniu organów skarbowych. „W ręce policji wpadła lista nazwisk dwóch tysięcy klientów francuskich, którzy, by uniknąć płacenia podatku, zdeponowali w bazylejskim banku około 2 miliardów franków. Suma ta odpowiadała w owym czasie jednej piątej PKN (produktu krajowego netto) Szwajcarii”⁷. Na liście osób oszukujących francuski Skarb Państwa znajdowali się między innymi „biskupi, generałowie, przemysłowiec Peugeot, właściciel dziennika Le Figaro, dwunastu senatorów i były minister spraw wewnętrznych”⁸.

Nietrudno się domyślić, w jaki sposób tego rodzaju skandal wpłynął na rynek finansowy Szwajcarii, który stanowił przecież strategiczny sektor gospodarki tego nierozwiniętego przemysłowo państwa. Aby odzyskać zaufanie inwestorów i nie dopuścić do powtórzenia się sytuacji, do projektu ustawy prawa bankowego wprowadzono przepis dotyczący konieczności zachowania tajemnicy bankowej.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na fakt, iż za ujawnienie tajemnicy bankowej groziła odpowiedzialność karna, nawet w wymiarze pozbawienia wolności. Tak restrykcyjna konstrukcja okazała się być bardzo korzystna dla gospodarki, ponieważ bezwzględny nakaz

---

⁵ *Ibidem*.

⁶ Charpiot v. Caisse d'epagne de Bassecourt, <http://switzerland.isyours.com/e/banking/secretcy/index.html>, [dostęp: 01.06.2016 r.].

⁷ A. Żygadło, *Wylączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

⁸ *Ibidem*.

zachowania poufności przyciągnął do Szwajcarii wielu zamożnych klientów. W ramach dygresji warto zaznaczyć, że jednym z nich był Reichsbank, który lokował tam, poza stosunkowo niewielkim odsetkiem złota, głównie kapitał zagrabiony ofiarom nazizmu.

1.2. Tajemnica bankowa w Polsce – geneza i najistotniejsze zmiany regulacji prawnych

Początek właściwego rozwoju bankowości w Polsce datuje się na czasy Oświecenia, niemniej pierwsza polska regulacja dotycząca tej dziedziny pochodzi z dopiero 1924 roku. Normy o których mowa, znaleźć można w załączniku do Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 czerwca o Pocztowej Kasie Oszczędności. Sformułowano tam dla Pocztowej Kasy Oszczędności obowiązek dochowania bezwzględnej tajemnicy co do posiadanych kont i depozytów oraz ich wysokości⁹.

Przepisy dotyczące konieczności zachowania poufności znalazły się również w § 104 statutu Banku Gospodarstwa Krajowego załączonego do rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 31 maja 1924 r. o statucie Banku Gospodarstwa Krajowego, który stanowi, że „członkowie Rady, Dyrekcji, jak również wszyscy urzędnicy i współpracownicy Banku, są obowiązani zachować tajemnicę we wszystkim, co dotyczy prywatnych interesów i rachunków Banku”¹⁰.

Kolejnym aktem prawnym dotyczącym tej dziedziny jest rozporządzenie Prezydenta z dnia 27 grudnia 1924 r. o warunkach wykonywania czynności bankowych i nadzorze nad tymi czynnościami, które w następujący sposób odnosiło się do obowiązku zachowania poufności:

„§ 52. Członkowie rady [banku – przyp. red.] winni obowiązki swoje sprawować osobiście, przyczem obowiązani są do zachowania tajemnicy handlowej.

§ 54. Członkowie dyrekcji akcyjnego banku oraz urzędnicy banku są (...) również obowiązani do zachowania tajemnicy handlowej.

§ 56. Naruszenie tajemnicy handlowej (§§ 52 i 54) (...) jest traktowane na równi z zaniechaniem staranności sumiennego kupca”¹¹.

---

⁹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 27 czerwca 1924 r. o Pocztowej Kasie Oszczędności (Dz. U. z 1924 nr 55 poz. 545).

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Skarbu z 31 maja 1924 r. o statucie Banku Gospodarstwa Krajowego (Dz. U. z 1924 nr 46 poz. 478).

¹¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 grudnia 1924 r. o warunkach wykonywania czynności i nadzorze nad tymi czynnościami (Dz. U. z 1924 nr 114 poz. 1018).

Wskazane wyżej daty mogą sugerować, że w Polsce tajemnica bankowa uregulowana została wcześniej niż w Szwajcarii i tym samym podany przeze mnie fakt, że Szwajcaria uregulowała tajemnicę jako pierwsza, jest błędny. Takiego wniosku jednak wyciągnąć nie można ze względu na różnice w charakterze tajemnicy. Tajemnica bankowa uregulowana w polskich przepisach to tajemnica *stricte* zawodowa, natomiast instytucja określona w przepisach szwajcarskich ma już znacznie bardziej doniosły charakter. Żeby najlepiej zrozumieć tę różnicę, przeprowadzona zostanie w dalszej części rozważań analiza charakteru prawnego tajemnicy bankowej.

Zanim jednak do niej przejdziemy, należy jeszcze wskazać kolejne regulacje, które odnosiły się do tajemnicy bankowej. Są to kolejno: rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 17 marca 1928 r. o prawie bankowym¹²; ustawa o prawie bankowym z 13 kwietnia 1960 r.¹³; ustawa z dnia 12 czerwca 1975 r. prawo bankowe¹⁴; ustawa prawo bankowe z 26 lutego 1982 r.¹⁵ i ustawa prawo bankowe z 31 stycznia 1989 r.¹⁶ Obecnie obowiązująca ustawa pochodzi z 29 sierpnia 1997 r.

2. Charakter prawny instytucji – zagadnienia podstawowe

Samo przybliżenie genezy tajemnicy bankowej i przedstawienie jej ewolucji na podstawie kolejnych uchwalanych aktów prawnych (odpowiadających na dostrzeżoną potrzebę zachowania poufności w zakresie stosunków finansowych) nie wystarczy jeszcze, aby zrozumieć, jaki jest jej charakter prawny i znaczenie w systemie prawa. Taki obraz może przedstawić natomiast próba odpowiedzi na następujące pytania: jaki jest stosunek prawny między tajemnicą bankową a pojęciami takimi, jak prawo podmiotowe, dobro osobiste czy tajemnica zawodowa, oraz jaki charakter ma tajemnica bankowa – publicznoprawny, czy prywatnoprawny?

2.1. Tajemnica bankowa a prawo do prywatności

W polskim systemie prawnym podstawę ochrony prawnej prywatności stanowi art. 47 Konstytucji. Stanowi on, że każdy ma prawo do ochrony życia prywatnego,

---

¹² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 17 marca 1928 r. o prawie bankowym (Dz. U. z 1928 nr 34 poz. 321).

¹³ Ustawa o prawie bankowym z dnia 13 kwietnia 1960 r. (Dz. U. z 1960 nr 20 poz. 121).

¹⁴ Ustawa prawo bankowe z dnia 12 czerwca 1975 r. (Dz. U. z 1975 nr 20 poz. 108).

¹⁵ Ustawa prawo bankowe z dnia 26 lutego 1982 r. (Dz. U. z 1982 nr 7 poz. 56).

¹⁶ Ustawa prawo bankowe z dnia 31 stycznia 1989 r. (Dz. U. z 1989 nr 4 poz. 21).

rodzinnego czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Przepis ten formułuje generalną normę prawną dotyczącą ochrony szeroko pojętej sfery prywatnej. Norma ta doprecyzowana zostaje między innymi w innych przepisach rozdziału II Konstytucji, między innymi w art. 51, który stanowi o prawie do zachowania informacji o samym sobie. Tajemnica bankowa, chroniąc informacje o sferze majątkowej podmiotu, stanowi jeden z elementów prawa do prywatności. Jest ona ponadto powszechnie uważana za jedno z osobistych praw podmiotowych i zalicza się ją do katalogu z art. 23 kodeksu cywilnego – obok zdrowia, wolności, czci czy nietykalności mieszkania.

2.1.1. Tajemnica bankowa, jako dobro osobiste

Dobro osobiste definiuje się w doktrynie jako wysoko cenione wartości, które obejmują fizyczną i psychiczną integralność człowieka, jego indywidualność i godność¹⁷. Mają one charakter niemajątkowy i przysługuje im ochrona przewidziana przez kodeks cywilny.

Sąd Najwyższy stwierdził w wyroku z dnia 18 stycznia 1984 r. sygnatura akt I CR 400/83, że „otwarty katalog dóbr osobistych (art. 23 i 24 k.c.) obejmuje także dobra osobiste związane ze sferą życia prywatnego, rodzinnego, ze sferą intymności”¹⁸. Orzeczenie to nie wspomina jakkolwiek wprost o zaliczeniu tajemnicy bankowej do katalogu, zainicjowało linię orzeczniczą wpisującą zachowanie poufności co do kwestii finansowych do otwartego katalogu dóbr osobistych¹⁹. Jednocześnie należy wskazać, że na przestrzeni lat pojawiały się w doktrynie głosy odmienne. Podnoszono między innymi, że dane o stanie majątku nie powinny podlegać ochronie w trybie art. 23 k.c., ale na podstawie ustawy o ochronie danych osobowych²⁰. Głosy te miały jednak charakter mniejszościowy.

Aby uznać tajemnicę bankową za dobro osobiste, należy przesądzić, że ma ona niemajątkowy charakter oraz że ma ścisły związek z podmiotem, który ochrania. Istnienie ścisłego związku z podmiotem zdaje się nie budzić żadnych wątpliwości (przecież to informacje właśnie tej jednostki są szczególnie chronione). Z pozoru natomiast wątpliwość taką może budzić jej niemajątkowy charakter, bo przecież przeważająca ilość chronionych informacji dotyczy właśnie finansów uprawnionego. Wątpliwość tę rozwiewa wszelako

---

¹⁷ T. Sokołowski, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna*, red. A. Kidyba, opublikowano: WKP 2012. Komentarz do art. 23 kodeksu cywilnego, teza 2.

¹⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z 18 stycznia 1984, sygn. I CR 400/83 OSNC 1984/11/195.

¹⁹ A. Żygadło, *Wylączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

²⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 14 listopada 2003r. sygn. I ACa 1062/03 OSA 2005 nr 2 poz. 6 s. 36, Legalis.

stwierdzenie, że nie da się przecież oszacować wartości ekonomicznej tajemnicy bankowej oraz że dotyczy ona zarówno informacji dotyczących stanu majątkowego, jak i niemajątkowego. W związku z tym tajemnicy bankowej należy przyznać niemajątkowy charakter.

Na podstawie przytoczonych wyżej argumentów powinniśmy przychylić się do większościowego stanowiska i uznać tajemnicę bankową za dobro osobiste z katalogu art. 23 k.c.

2.1.2. Ochrona dobra osobistego

Jako dobro osobiste tajemnica bankowa korzysta z ochrony przewidzianej przez przepisy kodeksu cywilnego. Formułuje on dwa niezależne od siebie środki ochrony: niemajątkowej i majątkowej.

Ochrona niemajątkowa regulowana jest w przepisie art. 24 § 1 k.c. Wymienia on przesłanki, które muszą być spełnione łącznie, aby dochodzić ochrony sądowej, a mianowicie: (1) istnienie dobra osobistego, (2) zagrożenie lub naruszenie dobra oraz (3) bezprawność zagrożenia lub naruszenia²¹. W tym miejscu podkreślenia wymaga kwestia, która mimo że nie jest wyrażona wprost, nie budzi żadnych wątpliwości: to właśnie na banku ciąży obowiązek wykazania, że jego działanie nie miało charakteru bezprawnego, to on musi przedstawić odpowiednią podstawę prawną dla ujawnienia informacji, która stanowi dobro chronione²².

Ochrona majątkowa prywatności finansowej może nastąpić na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. (roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę lub zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny) oraz na podstawie art. 24 § 2 k.c., jeżeli została wyrządzona szkoda majątkowa (odpowiedzialność na zasadach ogólnych).

Co oczywiste, w przypadku wykazania przez bank, którego działanie naruszyło tajemnicę bankową, że działał on na podstawie normy ustawowej, nie ponosi on odpowiedzialności. Brak odpowiedzialności (która dochodzona miałaby być na podstawie przepisów o ochronie dóbr osobistych oraz na zasadach ogólnych) uwarunkowany jest brakiem bezprawności takiego działania.

---

²¹ P. Księżak, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, red. P. Księżak, LEX 2014. Komentarz do art. 24 kodeksu cywilnego, teza 1.

²² A. Żygadło, *Wylączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

Tenże brak bezprawności w działaniu ma niebagatelne konsekwencje z jednej strony w kontekście konstytucyjnej rangi chronionego dobra, z drugiej zaś z powodu bardzo szerokiego katalogu wyłączeń (oraz wątpliwości co do konstytucyjności niektórych z nich).

2.2. Tajemnica bankowa – instytucja publiczno- czy prywatnoprawna?

Aby dokonać próby klasyfikacji tajemnicy bankowej jako instytucji o charakterze publicznoprawnym albo prywatnoprawnym, należy najpierw przypomnieć podstawowe różnice między tymi dwoma działami prawa²³. W dużym uproszczeniu – wystarczającym jednakowoż na potrzeby dalszych rozważań – można przywołać dwa podstawowe kryteria podziału: (1) interes, który chroni norma prawna oraz (2) źródło pochodzenia normy. Stosując pierwsze kryterium, można dojść do sprzecznych ze sobą wniosków, że tajemnica ma na celu albo ochronę interesu publicznego, albo ochronę konkretnej jednostki i jej interesu partykularnego²⁴. Stosując natomiast kryterium źródła pochodzenia, można przesądzić o publicznoprawnym charakterze tajemnicy, gdy ma ona swe źródło w akcie normatywnym wyższego rzędu (ustawie lub Konstytucji), zaś o prywatnym, gdy ma swoje źródło w umowie. W tym ostatnim wypadku jest ona skuteczna jedynie pomiędzy stronami.

Zastosowanie kryterium źródła pochodzenia generuje też różnice w zakresie odpowiedzialności za jej naruszenie. Do odpowiedzialności publicznoprawnej pociągnięci zostaną jej naruszycciele w przypadku uznania tajemnicy za instytucję o charakterze publicznoprawnym. Oczywiście zakres czynności naruszających tajemnicę jest ściśle określony w ustawie. W przypadku natomiast przyznania tajemnicy bankowej charakteru prywatnoprawnego sankcja za naruszenie ogranicza się tylko do odpowiedzialności prywatnoprawnej, nie jest skuteczna wobec organów władzy publicznej²⁵.

Na podstawie wyżej przytoczonych rozważań należy stwierdzić, że nie jest możliwe przypisanie tajemnicy bankowej wyłącznie charakteru publiczno- lub prywatnoprawnego, ponieważ posiada ona cechy charakterystyczne dla obydwu. Za prywatnoprawnym charakterem tajemnicy przemawia przede wszystkim to, że chroni ona interes partykularny, prywatny interes jednostki w zachowaniu w poufności jej wrażliwych danych. Ponadto obowiązek zachowania tajemnicy powstaje w związku z zawieraniem z bankiem umowy (co

---

²³ R. Szczepaniak, *W zaklętym kręgu podziału na prawo publiczne i prywatne*, „Studia Prawa Prywatnego” 2015, z. 3-4, s. 53, dostępne w: Legalis.

²⁴ J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2014, s. 41-42.

²⁵ A. Żygadło, *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

zostanie bliżej przeanalizowane w dalszej części pracy), a zatem w związku z dokonaniem czynności cywilnoprawnej.

Jednocześnie musimy pamiętać, że źródłem powstania tajemnicy bankowej jest ustawa – to art. 104 ust. 1 pr. bank. formułuje obowiązek zachowania poufności, zaś okoliczności związane z zawieraniem umowy jedynie ten obowiązek aktualizują. Dalej, odpowiedzialność za naruszenie tajemnicy – jak zostało to nadmienione w punkcie pierwszym rozdziału – może być dochodzona zarówno na podstawie umowy, jak i *ex delicto*.

W związku z powyższym jak nie jest możliwe jednoznaczne kwalifikowanie pojęcia, tak wydaje się, że tajemnica jest bardziej instytucją publiczno- niż prywatnoprawną. Przesądzą o tym przede wszystkim (1) jej ranga jako elementu prawa do prywatności, (2) fakt, że jej źródłem jest nie tylko ustawa bankowa, lecz również Konstytucja, jak i (3) możliwość dochodzenia odpowiedzialności na podstawie przepisów o deliktach kodeksu cywilnego (art. 415 i n. k.c.), nie tylko na podstawie niewywiązania się z umowy art. 471 i n. k.c.

2.3. Tajemnica bankowa a tajemnica zawodowa

Tajemnica zawodowa jest pojęciem, które najprościej można opisać jako obowiązek zachowania poufności co do informacji uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu. Obowiązek ten pojawia się w różnych ustawach regulujących nieraz bardzo odległe od siebie dziedziny prawa. Jako przykład można podać tajemnicę zawodową z art. 20 ustawy o diagnostyce laboratoryjnej²⁶, z art. 37 ust. 1 ustawy o doradztwie podatkowym²⁷ albo z art. 14 ust. 1 ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów²⁸.

Na temat tego, czy obowiązek zachowania poufności uregulowany w art. 104 ust. 1 pr. bank. powinien być uznany za tajemnicę zawodową, wypowiedział się m. in. Sąd Najwyższy w uchwale I KZP 4/06 zaliczając ją do „tajemnic związanych z wykonywaniem określonego zawodu”²⁹. Należy jednakże w tym miejscu wyraźnie podkreślić, że tajemnica

---

²⁶ Ustawa o diagnostyce laboratoryjnej z dnia 27 lipca 2001 r. (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 nr 100 poz. 1083).

²⁷ Ustawa o doradztwie podatkowym z dnia 5 lipca 1996 r. (tekst jednolity: Dz. U. z 2011 nr 41 poz. 213).

²⁸ Ustawa o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów z dnia 8 czerwca 2001 r. (Dz. U. z 2001 nr 73 poz. 763).

²⁹ Uchwała Sądu Najwyższego z 23 maja 2006 r., sygn.. I KZP 4/06.

bankowa jest czymś więcej niż tylko tajemnicą zawodową (co wykazane zostało np. w rozważaniach na temat jej charakteru jako dobra osobistego).

Z całą pewnością tajemnica bankowa na początku swojego funkcjonowania miała charakter tajemnicy zawodowej. Wniosek taki można wyciągnąć na podstawie przywoływanych regulacji międzywojennych rozporządzeń, które formułowały obowiązek oznaczonych pracowników do przestrzegania tajemnicy handlowej, stanowiącej element szerszej instytucji – „tajemnicy starannego kupca”³⁰. Potwierdza to również orzeczenie Sądu Najwyższego o sygnaturze C II 1781/37 z 1938 roku, mówiące o zakacie powoływania się na „tajemnicę handlową” w oznaczonych przypadkach³¹.

2.4. Podsumowanie rozdziału

Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że charakter prawny tajemnicy bankowej jest niezwykle złożony. Trudno jednoznacznie zakwalifikować tę instytucję do działu prawa publicznego albo prywatnego, ponieważ wykazuje cechy charakterystyczne dla każdej z nich. Podobnie o niejednorodnym charakterze instytucji świadczy fakt, iż przynależy ona do zakresu pojęciowego tajemnicy zawodowej, a źródłem tajemnicy bankowej jest prawo do prywatności (a zatem coś zupełnie innej kategorii niż zobowiązanie do zachowania w poufności informacji uzyskanych w związku z wykonywanymi czynnościami zawodowymi).

3. Konstrukcja współczesnej instytucji tajemnicy bankowej

3.1. Definicja pojęcia – art. 104 ust. 1 pr. bank.

W polskim systemie prawnym tajemnicę bankową ustanawia art. 104 ust. 1 pr. bank. Przepis ten stanowi:

„Bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby za pośrednictwem których bank wykonuje czynności bankowe są obowiązane zachować tajemnicę bankową, która obejmuje wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej, uzyskane w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje”.

---

³⁰ A. Żygadło, *Wylączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

³¹ Orzeczenie Sądu Najwyższego z 18 stycznia 1938 r., C II 1781/37, OSN(C) 1938, nr 11, poz. 500.

Aby dokonać kompleksowej analizy pojęcia, zostanie w tym miejscu przytoczony zakres przedmiotowy i podmiotowy jego obowiązywania, granice czasowe oraz beneficjent tajemnicy.

3.2. Zakres przedmiotowy pojęcia

Zakres przedmiotowy pojęcia tajemnicy bankowej wyznacza krąg informacji, które są tą tajemnicą chronione. Zwrot „wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej” wyraźnie wskazuje, że chodzi o jakiegokolwiek dane dotyczące tej czynności, a zatem określa ten krąg bardzo szeroko³². Z katalogu należy wyłączyć jedynie informacje znane powszechnie oraz informacje niepozostające w związku z czynnością bankową (nawet jeśli pozyskane zostałyby np. w trakcie realizacji umowy).

Aby sprecyzować, jakie informacje korzystają z ochrony przewidzianej przez instytucję tajemnicy bankowej, należy ustalić, czym jest czynność bankowa. Pojęcie to posiada swoją definicję ustawową w art. 5 ust 1. i 2 pr. bank. sformułowaną w postaci wyczerpującego, w skład którego wchodzi między innymi: przyjmowanie wkładów pieniężnych, prowadzenie rachunków bankowych, udzielanie kredytów i pożyczek pieniężnych, udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych czy emisja bankowych papierów wartościowych. Informacje uzyskane przez bank w związku z dokonywaniem wymienionych tam czynności są objęte tajemnicą bankową; ochrona ta nie dotyczy natomiast czynności określonych w art. 6 pr. bank.³³

Ustawodawca wprowadza w przepisie zasadę maksymalizmu, zgodnie z którą tajemnicą bankową objęte są wszystkie informacje poza wyjątkami przedmiotowymi uregulowanymi w art. 104 ust. 2 oraz innymi wyłączeniami przewidzianymi w ustawie³⁴. Taka redakcja przepisu przesądza ponadto, że intencją ustawodawcy było nadanie tajemnicy bankowej jak najlepszej ochrony. W tym kontekście ewentualne wątpliwości powinny być rozstrzygane tak, by informacja została uznana za konfidencjonalną.³⁵ Zasada maksymalizmu wyraża się również w zwrocie, że objęte reżimem tajemnicy bankowej są informacje „uzyskane w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy”³⁶.

---

³² J. Molis, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, red. F. Zoll, t. II, Kraków 2005, s. 227. Komentarz do art. 92a- 194.

³³ A. Kawulski, *Prawo bankowe. Komentarz*, LexisNexis, 2013, Komentarz do art.104, teza 4.

³⁴ Z. Ofiarski, *Prawo bankowe*, Warszawa 2011, s. 335.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ A. Żygadło, *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

3.3. Zakres podmiotowy pojęcia

Zgodnie z art. 104 ust. 1 pr. bank. do zachowania tajemnicy bankowej obowiązani są: bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe. Podmioty te noszą wspólne miano depozytariuszy tajemnicy bankowej.

W związku z tym, że bank jest osobą prawną (art. 2 pr. bank.), to na podstawie art. 38 k.c. działa za pomocą swoich organów. W skład tych organów wchodzi co do zasady osoby fizyczne, a zatem bank działa za ich pośrednictwem. Taka formuła przepisu może nasuwać spostrzeżenie, że w zasadzie zakres przedmiotowy pojęcia „banku” oraz „osób w nim zatrudnionych” jest tożsamy i jedno z zastosowanych pojęć stanowi jedynie zbędne powielenie. Spostrzeżenie takie nie jest jednak trafne. W ramach pojęcia „osób zatrudnionych” rzeczywiście znajdować się będą pracownicy banku, natomiast już w ramach samego pojęcia „banku” będzie można wyróżnić podmioty pozostające z bankiem w innym stosunku niż w stosunku pracy³⁷.

Ostatnią grupą podmiotów wymienioną przez ustawę są osoby, za pośrednictwem których bank wykonuje czynności bankowe. Pojęcie to oznacza każdą osobę, która z inicjatywy banku zastępuje go przy wykonywaniu czynności bankowych³⁸. „Pośrednik może być zastępcą bezpośrednim – wykonującym czynność bankową w imieniu i na rzecz banku (pełnomocnikiem) lub pośrednim – wykonującym czynność bankową w imieniu własnym, lecz na rachunek banku (np. zleceniobiorca bez pełnomocnictwa, partner outsourcingowy). Nic nie stoi na przeszkodzie, aby za pośrednika (...) uznać osobę będącą posłańcem”³⁹.

Poza wymienionymi wyżej grupami podmiotów, których obowiązek ma charakter „pierwotny”, do zachowania tajemnicy bankowej zobowiązani są ci, którym „pierwotnie zobowiązani” tajemnicę bankową ujawnili albo którym udzielono informacji tą tajemnicą objętych⁴⁰. Spośród tej grupy należy wyróżnić na przykład adwokatów i radców prawnych, którym udzielono informacji objętych tajemnicą w związku z prowadzoną przez nich działalnością⁴¹.

---

³⁷ J. Molis, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, red. F. Zoll, t. II, Kraków 2005, s. 225. Komentarz do art. 92a- 194.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ J. Byrski, *Tajemnica prawnie chroniona w działalności bankowej*, Warszawa 2010, s. 97.

⁴¹ *Ibidem* s. 103.

3.4. Zakres czasowy obowiązywania tajemnicy bankowej

Kwestią, którą należy również rozważyć, analizując zakres podmiotowy tajemnicy bankowej, jest okres czasu, w którym wyżej wymienione osoby mają obowiązek zachowania tajemnicy. W związku z tym, że w ustawie nie ma wyrażonej normy dotyczącej czasokresu obowiązywania tajemnicy, a sztuczne wyznaczenie granicy stanowiłoby ograniczenie efektywności ochrony beneficjentów tajemnicy, należy stwierdzić, że obowiązek ten spoczywa na depozytariuszu bezterminowo. Taki sam pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku o sygnaturze IV CSK 428/09: „Obowiązek zachowania tajemnicy bankowej stanowi czynność powierzoną pracownikowi banku nie tylko na czas trwania stosunku pracy, ale i na okres po jego ustaniu”⁴². Jakakolwiek inna formuła, która ograniczałaby czasokres związania obowiązkiem zachowania poufności, stanowiłaby – wydaje się – naruszenie prawa do prywatności finansowej.

3.5. Beneficjent tajemnicy bankowej

Beneficjentem tajemnicy bankowej jest osoba, której dotyczą informacje nią objęte. Na takie rozumienie pojęcia wskazuje art. 104 ust 3 pr. bank, który stanowi, że – co oczywiste – banku nie obowiązuje zachowanie tajemnicy bankowej w stosunku do osoby, której dotyczą informacje objęte tajemnicą, a z zastrzeżeniem innych norm prawnych może je ujawniać wyłącznie, gdy osoba uprawniona wyrazi na tą pisemną zgodę⁴³. Taka formuła, poprzez wskazanie naturalnego „wyłączenia” obowiązywania tajemnicy, stanowi w istocie wskazówkę interpretacyjną co do katalogu podmiotów, w stosunku do których bank zobowiązany jest zachować informacje poufne w tajemnicy.

Osobą korzystającą z uprawnienia zachowania w tajemnicy informacji poufnych jest nie tylko podmiot będący stroną umowy (lub będący w trakcie negocjacji mających prowadzić do jej zawarcia), lecz również osoba, która dokonała czynności pozostającej w związku z zawarciem tej umowy. Pogląd taki wyraził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 23 maja 2006 r., sygnatura akt I KZP 4/06 stwierdzając, że „beneficjentami są osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, które w związku z wykonywaniem czynności bankowych powierzają bankowi informacje o charakterze konfidencjonalnym. Tajemnica bankowa nie jest więc przywilejem banku, a rola tego ostatniego polega na strzeżeniu chronionych informacji przed nielegalnym

---

⁴² Wyrok Sądu Najwyższego z 19 lutego 2010, sygn. akt IV CSK 428/09 niepublikowany, Legalis 356577.

⁴³ J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *Tajemnica bankowa w praktyce*, Poznań 2010, s. 20.

ujawnieniem”⁴⁴. Katalogu beneficjentów tajemnicy bankowej nie należy jednak błędnie rozszerzać na podmioty, które nie pozostają w stosunku do utajnionych informacji w takiej relacji, że owe informacje „go dotyczą”, a zatem na przykład na małżonka beneficjenta (bez względu na rodzaj małżeńskich stosunków majątkowych)⁴⁵.

Istotny jest również moment, od którego możemy mówić o uzyskaniu statusu beneficjenta tajemnicy bankowej. Z przepisu ustawy można wywnioskować, że ochronie podlegają informacje uzyskane w czasie negocjacji, zawierania i realizacji umowy (a zatem na każdym etapie kontaktów podmiot – bank). Taka formuła przesądza, że obowiązek banku do zachowania poufności aktualizuje się z chwilą udzielenia mu informacji i nie może on powoływać się na przykład na fakt niedojścia umowy do skutku.

W kontekście powyższych rozważań należy stwierdzić, że beneficjentem tajemnicy bankowej jest nie tylko strona umowy, lecz także podmiot, który dokonuje poręczenia, czy osoba udzielająca zabezpieczenia spłaty kredytu w postaci przewłaszczenia. Taką konstrukcję należy uznać za prawidłową – ustawodawca koncentruje się bowiem na udzieleniu ochrony każdej jednostce, która udziela informacji konfidencjonalnych, wrażliwych, nie tylko na stronie umowy.

4. Ujawnienie tajemnicy bankowej

W prawie bankowym oraz w innych ustawach istnieją normy, na podstawie których dopuszczalne jest ujawnienie informacji chronionych tajemnicą bankową, a tym samym dokonanie swoistego (bo mieszczącego się w granicach obowiązującego prawa) naruszenia prawa do prywatności. Naruszenie to, należy rozumieć jako zawężenie przez ustawodawcę zakresu podmiotowego ochrony formułowanego przez art. 104 ust. 1.

Z racji tego, że instytucja tajemnicy bankowej, jako prawo do prywatności finansowej, ma charakter prawa chronionego w Konstytucji, jej ograniczanie musi podlegać wymogom ustanowionym w art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej: „Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”.

W związku z bardzo szerokim katalogiem ograniczeń i wyłączeń od obowiązywania tajemnicy bankowej nie wszystkie z nich zostaną omówione w sposób szczegółowy,

---

⁴⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z 23 maja 2006 r., I KZP 4/06 OSNKW 2006 nr 6, poz. 54, s. 10.

⁴⁵ J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *Tajemnica bankowa w praktyce*, Poznań 2010, s. 20.

a niektóre zostaną jedynie wspomniane. Takie pominięcie ma na celu realizację celu niniejszej pracy, a zatem przedstawienie charakteru prawnego tajemnicy bankowej i roli, jaką odgrywa w systemie prawa. Szczegółowa analiza każdego z wyłączeń nie wydaje się w tym zakresie konieczna.

4.1. Wyjątki od obowiązku zachowania tajemnicy bankowej

W pierwszej kolejności należy sformułować rozróżnienie między sformulowaniem tajemnicy bankowej w sposób negatywny, poprzez stworzenie katalogu sytuacji, w których tajemnica nie obowiązuje, a wyłączeniami, skorelowanymi z uprawnieniami odpowiednich organów. Negatywna formuła niekoniecznie musi świadczyć o zawężaniu zakresu obowiązywania tajemnicy bankowej, lecz jest w określonym zakresie konieczna, aby banki w ogóle mogły sprawować funkcje, do których zostały powołane i prowadzić działalność⁴⁶.

W katalog czynności wyłączeń „naturalnych” wchodzi między innymi konieczność ujawnienia informacji objętej tajemnicą bankową, aby możliwe było należyte wykonanie czynności, z którymi jest ona związana (art. 104 ust. 2 pkt 1 pr. bank.). Jako przykład takiego działania banku można przytoczyć wykonanie złożonego polecenia przelewu, kiedy to bank zobowiązany jest poinformować wierzyciela (osobę na rachunek której dokonanie przelewu zostało zlecone) o osobie, z której rachunku przelew został dokonany⁴⁷.

Ponadto tajemnica bankowa nie dotyczy sytuacji, gdy dochodzi do ujawnienia informacji objętych tajemnicą bankową adwokatom lub radcom prawnym w związku ze świadczeniem przez nich pomocy prawnej na rzecz banku (art. 104 ust. 2 pkt 3). W tym miejscu należy nadmienić, że mimo iż odczuwalny jest tutaj brak racjonalnego uzasadnienia, ustawodawca nie dopuścił możliwości ujawniania na podstawie wskazanego przepisu informacji doradcom podatkowym⁴⁸. Jeśli chodzi natomiast o zakres ujawniania informacji, to formuła przepisu (zwłaszcza sformułowanie „w związku ze świadczeniem pomocy prawnej”) oznacza, że nie jest dopuszczalne ujawnianie informacji, które nie łączą się z wykonywaniem omawianych w niniejszym akapicie usług⁴⁹.

Informacje objęte tajemnicą bankową ujawniać można również partnerom outsourcingowym banków, którzy mogą wykorzystywać je wyłącznie w celu zawarcia i wykonania umów, na podstawie których realizowana jest działalność outsourcingowa (art.

---

⁴⁶ A. Żygadło, *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

⁴⁷ J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *Tajemnica bankowa w praktyce*, Poznań 2010, s. 45.

⁴⁸ J. Byrski, *Tajemnica prawnie chroniona w działalności bankowej*, Warszawa 2010, s. 277.

⁴⁹ J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *Tajemnica bankowa w praktyce*, Poznań 2010, s. 51.

104 ust. 5 pr. bank.)⁵⁰. Poza wskazanymi wyżej wyłączeniami w art. 104 można znaleźć możliwość ujawnienia informacji, gdy jest niezbędne do zawarcia i wykonywania umów sprzedaży wierzytelności zaklasyfikowanych zgodnie z odrębnymi przepisami do kategorii straconych (art. 104 ust. 2 pkt 4 pr. bank.) i gdy jest to konieczne do zawarcia i wykonywania umów, o których mówi art. 92a, oraz związanych z nimi umów o rating, umów ubezpieczenia od ryzyka niewypłacalności dłużników sekurytyzowanych wierzytelności, oraz gdy udzielenie informacji nią objętych jest niezbędne do zawarcia i wykonania umów, których celem jest emisja papierów wartościowych wskazanych w art. 92a ust. 3 pr. bank. (art. 104 ust. 2 pkt 5 i 6 pr. bank.).

Co oczywiste, co do zasady tajemnica bankowa nie obowiązuje względem jej beneficjenta, a zatem względem osoby, której informacje te dotyczą (.) Informacje mogą być ujawnione osobom trzecim (z zastrzeżeniem wskazanych przepisów), jeśli beneficjent upoważni bank do takiego ujawnienia (art. 104 ust. 3 pr. bank.). Dla skuteczności takiego upoważnienia konieczne jest nadto określenie konkretnej osoby, której informacje te mają zostać przez bank ujawnione⁵¹.

Już wstępna analiza powyższych wyłączeń od obowiązku zachowania tajemnicy pozwala na stwierdzenie, że w przeważającej mierze są to informacje umożliwiające funkcjonowanie banku. Bez ujawniania informacji konfidencjonalnych w określonych sytuacjach, przy dokonywaniu określonych czynności, bank nie mógłby rzeczywiście wykonywać swoich obowiązków. Ponadto nawet jeśli można byłoby sobie wyobrazić okrojenie tego katalogu jedynie do czynności, które bank musi wykonać w interesie swojego klienta, to jednak nieuzasadnione wydaje się ograniczanie uprawnień banku w zakresie zarządzania finansami oraz prowadzenia działalności bankowej poprzez np. niemożność ujawnienia informacji.

Przez wzgląd na charakter wskazanych wyżej wyłączeń, jak również to, że nie naruszają one rzeczywiście instytucji tajemnicy bankowej oraz przez wzgląd na ograniczenia objętościowe tej pracy, nie jest konieczna analiza zgodności każdego z nich z konstytucyjną normą uprawniającą do formułowania ograniczeń tajemnicy.

Znacznie więcej wątpliwości budzą wyłączenia przedstawione w dalszej części ustawy. Ich konstrukcja jest efektem rzeczywistego wagi wartości: interesu prywatnego w zachowaniu informacji konfidencjonalnych jako poufnych oraz wartości wymienionych

---

⁵⁰ J. Molis, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, red. F. Zoll, t. II, Kraków 2005, s. 238. Komentarz do art. 92a- 194.

⁵¹ J. Byrski, *Tajemnica prawnie chroniona w działalności bankowej*, Warszawa 2010, s. 279.

w art. 31 ust. 3 Konstytucji, czyli porządku publicznego, bezpieczeństwa państwa oraz poszanowania praw i wolności innych osób. Z zastrzeżeniem tego, że (jak zostało nadmienione) ograniczenia z art. 104 ust. 2 należą do katalogu ograniczeń formowanych przez wzgląd na prawa i wolności innych osób, to w zgodzie z tym właśnie kryterium zostaną podzielone pozostałe ograniczenia w niniejszym rozdziale.

Aby ograniczenie dokonane zostało w sposób zgodny z prawem, konieczne jest zachowanie trzech wymogów – jednego formalnego, wyrażającego się w obligatoryjnej formie ustawowej dla formułowania ograniczeń praw i wolności, oraz dwóch materialnych: (1) ograniczenia nie mogą prowadzić do całkowitego zniesienia swobód i uprawnień ani naruszać ich istoty oraz (2) ograniczenia te muszą być rzeczywiście konieczne w demokratycznym państwie⁵². Ten ostatni wymóg nazywany jest testem proporcjonalności.

W związku z tym, że celem niniejszej pracy jest określenie charakteru tajemnicy bankowej, istotne wydaje się przybliżenie stosunku ustawodawcy do tejże instytucji, wyrażanego poprzez dokonywane przez niego zmiany w treści obowiązujących przepisów. W kolejnej części pracy przedstawione zostaną wobec tego przyjmowane przez ustawodawcę (po dokonaniu zważenia wartości, jakimi są ochrona prywatności i ochrona dobra, dla którego ograniczenie jest przyjmowane) normy prawne.

4.2. Obowiązek udzielenia informacji stanowiącej tajemnicę bankową

Porządek publiczny jest pierwszą z konstytucyjnych przesłanek uzasadniającą ograniczenie prawa do prywatności. „«Porządek publiczny» jako przesłanka ograniczenia wolności i praw jednostki rozumiany jest jako dyrektywa takiej organizacji życia publicznego, która zapewniać ma minimalny poziom uwzględniania interesu publicznego. Przesłanka porządku publicznego jest zorientowana na zapewnienie prawidłowego funkcjonowania życia społecznego – i tym samym – nie jest wyłącznie powiązana z «państwem»»⁵³.

Jego istota sprowadza się, zgodnie z poglądami doktryny, do tego, że umożliwia on normalne funkcjonowanie państwa i społeczeństwa – wprowadzane ograniczenia mają na celu interes szerszej grupy osób i są konieczne przez wzgląd na poważne, wewnętrzne zagrożenie⁵⁴.

---

⁵² K. Complak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. M. Haczkowska. Komentarz do art. 31 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

⁵³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 21 czerwca 2005 r., sygn. P 25/02 Dz.U. Nr 124 poz.1043.

⁵⁴ A. Żygadło, *Wylączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

Ustawa prawo bankowe przewiduje szereg ograniczeń ze względu na utrzymanie porządku publicznego, między innymi na rzecz sądu, policji, Służby Celnej czy organów kontroli skarbowej. Poniżej przedstawione zostaną wybrane z nich:

4.2.1. „Uchylenie obowiązywania tajemnicy bankowej na żądanie sądu lub prokuratora w zakresie informacji niejawnych dotyczących strony umowy z bankiem w związku z toczącym się postępowaniem o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe” (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. b) pr. bank.).

Ograniczenie takie dopuszczalne jest jedynie w toczącym się już i skierowanym przeciwko konkretnej osobie postępowaniu. Aby przeprowadzić test proporcjonalności uzasadniający wprowadzenie niniejszej regulacji w kontekście przepisów art. 31 ust. 3 Konstytucji, należy wskazać, czemu (przez wzgląd na cel postępowania karnego) ma służyć ograniczenie.

Cel postępowania karnego określony został w art. 2 § 1 k.p.k. (wykrycie i pociągnięcie do odpowiedzialności sprawcy przestępstwa, trafne zastosowanie środków przewidzianych przez prawo karne, ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa, uwzględnienie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego oraz rozstrzygnięcie sprawy w rozsądnym terminie), zaś postępowania karnego skarbowego w art. 113 § 1 oraz 114 § 1 k.k.s. (wyrównanie uszczerbku finansowego Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub innego uprawnionego podmiotu, który został spowodowany popełnieniem czynu zabronionego). W tym kontekście należy postawić otwarte pytanie, czy na gruncie tak skonstruowanej regulacji, ustawodawca skutecznie zabezpieczył beneficjenta tajemnicy bankowej przed działaniem organu uprawnionego do jej ograniczenia. Jednoznaczna odpowiedź na to pytanie budzi tym więcej wątpliwości, gdy weźmie się pod uwagę sytuację, w której organowi przysługują inne środki dla realizacji celów postępowania, lecz stanowią one po prostu więcej wymagającą od organu alternatywę działania.

Takie postawienie sprawy wydaje się budzić poważne wątpliwości co do prawidłowości formuły analizowanego przepisu.

4.2.2. „Uchylenie obowiązywania tajemnicy bankowej na żądanie sądu lub prokuratora w związku z wykonaniem wniosku o udzielenie pomocy prawnej, pochodzącego z państwa obcego, które na mocy ratyfikowanej umowy międzynarodowej wiążącej Rzeczpospolitą Polską ma prawo

występować o udzielenie informacji objętych tajemnicą bankową” (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. c pr. bank.).

Powyższy przepis został dodany w celu dostosowania polskiego prawa do dwóch konwencji, których sygnatariuszem jest Polska: konwencji o zwalczaniu przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych w międzynarodowych transakcjach handlowych, sporządzonej w Paryżu dnia 17 grudnia 1997 r., oraz Konwencji Rady Europy o praniu dochodów pochodzących z popełnienia przestępstwa, ich ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie, sporządzonej w Warszawie 16 maja 2005 r.⁵⁵

W uzasadnieniu projektu wprowadzenia niniejszej regulacji ustawodawca podniósł, że w związku z wykorzystywaniem tajemnicy bankowej przez przestępców dla ukrywania ich działalności konieczna jest współpraca organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości na poziomie międzynarodowym.

Aby dokonać oceny na podstawie testu proporcjonalności, należy ponownie wskazać jeden z celów postępowania karnego. Celem tym jest pociągnięcie do odpowiedzialności sprawcy przestępstwa. Wyłączenie tajemnicy bankowej w zakresie gromadzenia materiału dowodowego w celu realizacji wyżej wymienionego celu postępowania karnego należy uznać za uzasadnione.

4.2.3. „Obowiązek banku zawiadomienia prokuratora, Policji albo innego właściwego organu w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia, że działalność banku jest wykorzystywana w celu ukrycia działań przestępczych lub przestępstwem skarbowym innym niż przestępstwo, o którym mowa w art. 165a lub art. 299 k.k.” (art. 106a pr. bank.); brak kontroli sądu.

W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej wprowadzającej powyższą regulację nie wskazano przyczyn dodania tego przepisu. Jakkolwiek z punktu widzenia wagi dóbr nie budzi większych wątpliwości konieczność zawiadomienia właściwego organu w razie zaistnienia uzasadnionego przypuszczenia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, to jednak należy zwrócić uwagę na inny, niedopuszczalny zabieg ustawodawcy, a konkretnie posłużenie się pojęciami nieostrymi, np. „uzasadnionego podejrzenia”. W kontekście

---

⁵⁵ Konwencja o zwalczaniu przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych w międzynarodowych transakcjach handlowych z dnia 17 grudnia 1997 r. (Dz. U. z 2001 Nr 23 poz. 264).

Konwencja Rady Europy o praniu dochodów pochodzących z popełnienia przestępstwa, ich ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie z dnia 16 maja 2005 r. (Dz. U. z 2008 Nr 165 poz. 1028).

ważenia dóbr o randze konstytucyjnej, w efekcie którego jedno z nich musi zostać ograniczone, należy uznać to za działanie nieuzasadnione, żeby nie powiedzieć – niedbałe.

4.2.4. „Uchylenie obowiązywania tajemnicy bankowej na pisemną informację skierowaną przez prokuratora prowadzącego postępowanie, sformułowaną na podstawie postanowienia właściwego miejscowo sądu okręgowego poprzez umożliwienie żądania informacji konfidenancyjnych od podmiotów, którym bank ujawnił te informacje” (art. 106c pr. bank.).

Przepis ten budzi istotną wątpliwość na gruncie naruszenia zasady konieczności w ochronie prawa do prywatności. W piśmiennictwie podnosi się, iż bank, który udzielił informacji konfidenancyjnych, mógłby prokuratorowi udzielić tych samych informacji, co podmiot trzeci, w związku z tym rozszerzenie katalogu podmiotów zobowiązanych należy uznać za nieuzasadnione⁵⁶. Pomimo zatem, że ocena wynikająca z testu proporcjonalności będzie zbliżona do tej przeprowadzonej przy analizie art. 105 ust. 2 pkt b, to jednak przez nieuzasadnione rozszerzenie katalogu podmiotów zobowiązanych należy regulację ocenić negatywnie.

Aby stwierdzić, że w żadnym z przypadków wskazanych w punktach od 5.1.1. do 5.1.4. nie doszło do bezprawnej ingerencji w prawo do prywatności, należy przeanalizować jeszcze przesłanki adekwatności oraz konieczności tych wyłączeń. Zasada adekwatności ma charakter oceniający i zawsze trzeba odnosić ją do konkretnej sytuacji. Dokonuje się tego poprzez tak zwane ważenie wartości. Przykładem, gdzie takie ważenie nie budzi co do zasady wątpliwości, jest stan faktyczny, którym trzeba ujawnić informacje objęte tajemnicą w celu ujawnienia tożsamości sprawcy zabójstwa lub gdy mają one zapobiec popełnieniu takiego zabójstwa. Znacznie więcej wątpliwości budzi już ograniczenie tajemnicy, gdy chodzi o zapobieżenie dokonaniu lekkiego uszczerbku na zdrowiu, o którym mówi art. 157 § 4 k.k.

Zasada konieczności jest natomiast definiowana jako kryterium wyboru i wyraża się w postulatcie dokonania wyboru najmniej dotkliwego spośród dostępnych. W związku z tym, że wejście przez organ w posiadanie informacji objętych tajemnicą bankową jest bez wątpienia środkiem dotkliwym, to jeśli istnieje możliwość uzyskania materiału dowodowego bez jej naruszania, powinno się z niej skorzystać.

Należy wszelako wyobrazić sobie sytuację, w której prokurator nie podejmuje się przeprowadzenia żadnego ze środków dowodowych przewidzianych w k.p.k. i interesujące

---

⁵⁶ A. Żygadło, *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

go informacje decyduje się uzyskać poprzez wyłączenie poufności (porównaj rozważania w punkcie 5.1.1. niniejszej pracy). Niestety ani regulacja prawa bankowego, ani ustawy karnoprosesowej nie formułuje możliwości wyłączenia tajemnicy bankowej jako swego rodzaju *ultima ratio*, nie ma nigdzie zapisu o konieczności wykorzystania innych środków dowodowych, które przewidziane są w k.p.k. w celu ubiegania się o wyłączenie poufności niektórych informacji.

Taki stan rzeczy, stwarzający swoistą lukę w prawie, należy uznać za niedoskonały w kontekście zasady konieczności. Przytoczony wyżej problem zdają się dostrzegać również sądy, na przykład Sąd Apelacyjny w Katowicach postanowił, że wniosek prokuratora o wyrażenie zgody na udostępnienie informacji poufnych „poparty będzie uzasadnionymi okolicznościami takiej potrzeby jedynie wówczas, gdy w sposób nie budzący wątpliwości wskazywać będzie na tezę, iż dowody uzyskane tą drogą stanowią będą jedyny dostępny procesowo kierunek realizacji celów postępowania przygotowawczego”⁵⁷. Postulat traktowania tajemnicy bankowej jako *ultima ratio* odnosi się również do przedstawionych niżej rozważań nad kolejnymi przepisami ustawy prawo bankowe. Podsumowując, przepisy art. 105 ust. 2 pkt b, c, s oraz art. 106a, 106b i 106 c pr. bank. w zakresie, w jakim nie wymagają, aby organy wymiaru sprawiedliwości wykorzystwały uprzednio dostępne im środki dowodowe, należy uznać za niezgodne z zasadami adekwatności i konieczności. I jeśli wszystkie kraje będące członkami OECD zobowiązują banki do udzielenia odpowiednich informacji w toczącym się postępowaniu karnym, tak w polskim porządku prawnym budzi w tym zakresie wątpliwości brak precyzyjnej formuły, że udzielenie takich informacji musi mieć charakter środka ostatecznego, po uprzednim wyczerpaniu innych środków przewidzianych przez postępowanie karne i karne skarbowe⁵⁸.

4.2.5. „Bank ma obowiązek udzielić informacji stanowiącej tajemnicę bankową na żądanie Policji, jeżeli jest to konieczne dla skutecznego zapobieżenia przestępstwom, ich wykrycia albo ustalenia sprawców i uzyskania dowodów, na zasadach i w trybie określonych w art. 20 ustawy o Policji” (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 ustawy pr. bank.).

Przywołany przepis wyraźnie określa cel, dla którego tajemnica bankowa może być ograniczana, a mianowicie gdy jest to konieczne dla skutecznego zapobieżenia

---

⁵⁷ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 17 stycznia 2007r., sygn. II AKz 39/07, OSA 2008, z. 6 poz. 27; Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 23 maja 2006r. II AKz 274/06 Biuletyn Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu rok MMVII nr 1 poz. 19.

⁵⁸ A. Żygadło, *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

przestępstwom lub ich wykrycia. Doprecyzowanie regulacji znajduje się w art. 20 ustawy o Policji, gdzie wskazane są zasady i szczegółowo określony tryb żądania informacji⁵⁹. W szczególności stwierdzono, że ujawnienie dotyczyć może jedynie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego, popełnionych umyślnie i wymienionych w art. 19 ustawy o Policji. Wśród nich można wyróżnić między innymi: zabójstwo (art. 148 k.k.), zamach na życie prezydenta (art. 134 k.k.), handel ludźmi (art. 189a k.k.), pedofilia (art. 200 k.k.), rozbój (art. 280 k.k.).

Informacje objęte tajemnicą ujawnia się na podstawie postanowienia właściwego ze względu na siedzibę wnioskującego organu sądu okręgowego, wydanego na pisemny wniosek Komendanta Głównego Policji albo komendanta wojewódzkiego Policji.

Bardzo pozytywnie należy ocenić ostatni wymóg, który musi zostać spełniony, aby legalnie ujawnić informacje na podstawie art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 pr. bank., a zatem konieczność, by wszystkie inne środki dostępne organom ścigania okazały się nieskuteczne albo zachodziło wysokie prawdopodobieństwo, że będą nieskuteczne lub okażą się nieprzydatne (art. 19 ustawy o Policji).

Uzyskane przez Policję informacje podlegają ochronie przewidzianej dla informacji niejawnych. Dostęp do tych informacji zgodnie z przepisami ustawy o Policji przysługuje wyłącznie policjantom prowadzącym postępowanie i przełożonym, uprawnionym do sprawowania nad nimi nadzoru (art. 20 ust. 4 ustawy o Policji)⁶⁰.

4.2.6. „Na podstawie art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. e pr. bank. Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej (dalej: GIKS) może żądać informacji objętych tajemnicą bankową w związku z toczącą się sprawą karna lub karną skarbową przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy zawartej z bankiem lub w związku z toczącą się sprawą o przestępstwo popełnione w zakresie działalności osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, która jest posiadaczem rachunku”.

Organami uprawnionymi do żądania informacji są GIKS oraz dyrektor urzędu kontroli skarbowej, natomiast dostęp do informacji ujawnionych po zakończeniu postępowania reguluje art. 34a UKS. Na jego podstawie akta zawierające informacje uzyskane od banku w związku z uchyleniem tajemnicy bankowej mogą być udostępniane w

---

⁵⁹ J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *Tajemnica bankowa w praktyce*, Poznań 2010, s. 100.

⁶⁰ *Ibidem*, s. 102.

określonych okolicznościach kolejnym podmiotom, między innymi: ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych, organom podatkowym i sądowi administracyjnemu.

Taka konstrukcja powoduje obejście przepisów prawa bankowego, które miały formułować zamknięty katalog podmiotów uprawnionych do żądania uchylecia tajemnicy, i tym samym nie może zostać oceniona pozytywnie. Ponadto w przepisach nie został określony precyzyjny tryb postępowania w sprawie uchylania tajemnicy bankowej oraz nie ustanowiono kontroli niezależnego sądu nad takimi żądaniami.

W związku z powyższym jeśli samą potrzebę ograniczania tajemnicy bankowej na rzecz organów kontroli skarbowej należy uznać za uzasadnioną, tak wydaje się, że sposób jej wprowadzenia nie spełnia przesłanek art. 31 ust. 3 Konstytucji. Tym samym ważenie dóbr w postaci prawa do prywatności i ochrony porządku publicznego nie zostało przeprowadzone w sposób prawidłowy, nieuzasadnienie i nadmiernie uprzywilejowując to ostatnie.

Niewątpliwie najwięcej kontrowersji budzi dostęp organów podatkowych do informacji objętych tajemnicą bankową. Art. 105 ust. 2 pr. bank. stanowi, że zakres oraz zasady udzielania informacji przez banki organom podatkowym, Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej, organom kontroli skarbowej oraz powiernikowi i jego zastępcy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o listach zastawnych i bankach hipotecznych (Dz. U. z 2003r. Nr 99 poz. 919 z późn. zm.), regulują odrębne ustawy.

Mówiąc o tych ograniczeniach, należy koniecznie wspomnieć o fakcie, że stanowi to przedmiot żywego zainteresowania OECD. Postulatem Organizacji jest wprowadzenie spójnego i „szczelnego” systemu wymiany informacji, którego funkcjonowanie spowodowałoby uniemożliwienie unikania opodatkowania przez jednostkę⁶¹. Polska nie odbiega od systemu przyjętego przez większość państw zrzeszonych w organizacji, w którym organy władzy podatkowej nie potrzebują indywidualnego upoważnienia do uzyskania informacji od banku i zazwyczaj mają do nich bezpośredni dostęp.

Nadrzędnym celem działania organów władzy podatkowej jest zapewnienie przestrzegania konstytucyjnego obowiązku ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych oraz kontrolowanie odprowadzania tych środków przez obywateli i podmioty prowadzące działalność gospodarczą na terenie kraju. Tak sformułowany cel stoi w dokładnej opozycji do ochrony prywatności finansowej, którą gwarantować ma tajemnica bankowa.

---

⁶¹ A. Żygadło, *Wylączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

Środki przewidziane dla organów podatkowych wymienione są w art. 82 § 2 i 3, art. 182 § 1, art. 275 § 2 i art. 292 Ordynacji podatkowej. Na ich podstawie (1) banki i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe są obowiązane (w zakresie i na zasadach określonych odpowiednich przepisach) do sporządzania i przekazywania ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych informacji o założonych i zlikwidowanych rachunkach bankowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (art. 82 § 2 i 3 Ordynacji podatkowej); (2) w określonych okolicznościach (potrzeba uzupełnienia dowodów w toczącym się postępowaniu) bank jest obowiązany na pisemne żądanie naczelnika urzędu skarbowego lub naczelnika urzędu celnego do sporządzenia i przekazania informacji dotyczących strony postępowania w określonym w ustawie zakresie (art. 182 § 1 Ordynacji podatkowej); (3) jak również sporządzić i przekazać informacje o zdarzeniach stanowiących podstawę do skorzystania przez podatnika z ulg podatkowych, jeżeli takie zostały wykazane (art. 275 § 2 Ordynacji podatkowej).

Zakres informacji, które mają zostać ujawnione, powinien być ściśle powiązany z celem prowadzonego postępowania podatkowego oraz jego przedmiotem. Ordynacja podatkowa nakłada nadto na organy podatkowe obowiązek poszanowania prawa do prywatności klientów banków, formułując w art. 184 § 1 konieczność zwrócenia uwagi na „zasadę szczególnego zaufania pomiędzy instytucjami finansowymi a ich klientami”⁶².

Aby nie pozostać gołosłownym co do kontrowersyjności przywołanych przepisów Ordynacji podatkowej, należy nadmienić, że były one kilkakrotnie przedmiotem badań Trybunału Konstytucyjnego, a co ciekawsze, dokładnie cztery z pięciu orzeczeń, w których Trybunał odnosił się do tajemnicy bankowej, dotyczyło prawa podatkowego⁶³. Ponadto sąd konstytucyjny nie prezentował w tej sprawie jednolitej linii orzeczniczej. Trybunał dwukrotnie stwierdził, że przepisy rozszerzające dostęp organów podatkowych do sfery prywatnej są zgodne z Konstytucją (wyrok z 11 kwietnia 2000 r. sygnatura akt K 15/98 i wyrok z 24 czerwca 1997 r. sygnatura akt K 21/96), raz stwierdził, że nie są zgodne z Konstytucją (wyrok z 20 listopada 2002 r. sygnatura akt K 41/02), a raz pozostawił wniosek bez rozpoznania (postanowienie z 22 października 1997 r., sygnatura akt K 7/97).

---

⁶² J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *Tajemnica bankowe w praktyce*, Poznań 2010, s. 141.

⁶³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 kwietnia 2000 r., sygn.. K 15/98 Dz. U. z 2000 r. Nr 28 poz. 351;

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 czerwca 1997 r., sygn. K 21/967;

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 20 listopada 2002 r. sygn. K 41/02 M. P. z 2000 Nr 56 poz. 763; Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 1997 r., sygn.. akt K 7/97 Z.U. 1997 / 3_4 / 49.

Z powyższego procedowania należy wyciągnąć wniosek, że zjawiskiem wyjątkowo niepożądanym z punktu widzenia pewności prawa i ochrony wartości konstytucyjnych jest doprowadzenie przez ustawodawcę do sytuacji, gdy podmiot odpowiedzialny za strzeżenie praworządności i zgodności aktów prawnych z ustawą zasadniczą ma co do ich regulacji tyle wątpliwości, że nie potrafi sformułować jednomyślnej linii orzeczniczej.

Uzupełniając powyższe rozważania, należy dodać, że istnienie innych środków, z których można skorzystać w celu ustalenia należności podatkowych niż uchylanie tajemnicy bankowej, sprawia, że w piśmiennictwie wyrażane są poważne wątpliwości co do spełnienia konstytucyjnych przesłanek adekwatności i konieczności przy tymże uchylaniu tajemnicy bankowej⁶⁴. „Niewątpliwie jest to najprostsze rozwiązanie dla organu podatkowego, ale nie można zgodzić się z tezą, iż jest to środek niezbędny”⁶⁵.

Kolejnymi organami, na rzecz których tajemnica bankowa może zostać w odpowiednim zakresie uchylona są: Prezes Najwyższej Izby Kontroli (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. f pr. bank.), Bankowy Fundusz Gwarancyjny (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. g pr. bank.), Zakład Ubezpieczeń Społecznych (art. 105 ust. 2a pr. bank.), Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. n pr. bank.), szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. p pr. bank.), właściwa władza nadzorcza, jeżeli jest to niezbędne dla wykonywania przez tę władzę nadzoru skonsolidowanego nad bankiem (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. q pr. bank.), Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (art. 105 ust. 2 pkt 2 lit. r pr. bank.). W związku ze sprawowanym nadzorem tajemnica bankowa uchylana jest również na żądanie Komisji Nadzoru Finansowego (art. 105 ust. 1 pkt. 2 lit. a pr. bank.).

4.3. Obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową przez wzgląd na przesłankę bezpieczeństwa państwa

„Przesłanka „bezpieczeństwa państwa” obejmuje zarówno konieczność ochrony przed zagrożeniami zewnętrznymi, jak i wewnętrznymi, a także należy wskazać, iż oznacza wolność od zagrożeń dla istnienia państwa demokratycznego. Przesłanki ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej nie stanowią dla niniejszej sprawy potencjalnego znaczenia, należy więc tylko wskazać na ich istnienie w omawianej normie konstytucyjnej”⁶⁶.

---

⁶⁴ A. Żygadło, *Wylączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

⁶⁵ *Ibidem*.

⁶⁶ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 21 czerwca 2005r., sygn. P 25/02 Dz. U. Nr 124 poz. 1043.

Sytuacją, w której konieczne wydaje się zdaniem ustawodawcy ograniczenie tajemnicy bankowej ze względu na ochronę bezpieczeństwa państwa, jest na przykład ochrona przed wprowadzaniem do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących ze źródeł nieujawnionych lub nielegalnych, przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy. W związku z tym w ustawie bankowej pojawił się art. 105 ust 1 pkt. 2 lit. k, na podstawie którego Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służby Kontrwywiadu, Agencja Wywiadu, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Policja, Żandarmeria Wojskowa, Straż Graniczna, Służba Więzienna, Biuro Ochrony Rządu i posiadające ich pisemne upoważnienie funkcjonariusze lub żołnierze mogą żądać wyłączenia poufności w zakresie niezbędnym dla przeprowadzenia postępowania sprawdzającego na podstawie przepisów o ochronie informacji niejawnych.

Konstytucyjność wskazanego wyżej przepisu budzi w piśmiennictwie szereg wątpliwości⁶⁷. Przepis nie przewiduje kontroli żadnego organu wyższego rzędu ani sądu nad decyzją podmiotu uprawnionego do żądania ujawnienia informacji. Taki brak kontroli może stanowić swoistą „pokusę” przekroczenia uprawnień i nadużywania jego stosowania. Ponadto poszerzanie katalogu podmiotów uprawnionych do żądania informacji jest nie do pogodzenia z zasadą proporcjonalności chroniącą dobro konstytucyjne. W związku z tym nieadekwatne jest upoważnianie funkcjonariuszy organów uprawnionych i żołnierzy do żądania takich informacji.

Ostatnim argumentem przemawiającym za wątpliwą konstytucyjnością przepisu jest fakt, że uprawnienie to nie zostało sformułowane jako ostateczność w sytuacji, gdy ujawnienie informacji jest rzeczywiście niezbędne. Taka formuła przesądza, że ustawodawca nie widzi problemu w ograniczaniu wartości konstytucyjnej nawet w sytuacjach, gdy w praktyce nie ma konieczności takiego ograniczania, a w zasięgu organów pozostają inne środki.

Innym przepisem formułującym możliwość ograniczania tajemnicy bankowej z powodu bezpieczeństwa państwa jest art. 106 pr. bank., stanowiący, że bank jest obowiązany przeciwdziałać wykorzystywaniu swojej działalności dla celów mających związek z przestępstwem, o którym mowa w art. 165a lub art. 299 ustawy kodeks karny. Dalsza analiza tych regulacji nie będzie jednak przedmiotem rozważań w niniejszej pracy.

4.4. Obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową przez względ na przesłankę ochrony praw i wolności innych osób

---

⁶⁷ A. Żygadło, *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, dostępne w: LEX 2011.

„Ograniczenia praw człowieka jest również ze względu na konieczność ochrony wolności i praw innych osób. Konieczność taka odpowiada sytuacji kolizji praw różnych podmiotów. Kolizja praw może mieć miejsce wtedy, gdy w danej sytuacji faktycznej urzeczywistnienie prawa pewnego podmiotu prowadzi do naruszenia prawa innego podmiotu. Kolizja praw rozumiana jest w doktrynie szerzej, tak aby zakresem tego pojęcia objąć również sytuacje, gdy urzeczywistnienie prawa określonego podmiotu w danej sytuacji faktycznej powoduje jedynie niebezpieczeństwo naruszenia prawa innego podmiotu”⁶⁸.

Jako przykłady ograniczeń tajemnicy bankowej ze względu na ochronę praw i wolności innych osób można przywołać: dostęp sądu w związku z prowadzonym postępowaniem spadkowym lub o podział majątku między małżonkami albo prowadzona przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy sprawą o alimenty lub o rentę o charakterze alimentacyjnym (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. d pr. bank.); dostęp komornika sądowego w zakresie niezbędnym do prawidłowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego, postępowania zabezpieczającego oraz wykonywania innych czynności wynikających z jego ustawowych zadań (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. l pr. bank.).

4.5. Podsumowanie ograniczeń

Pomimo tego, że powyższe rozważania nie obejmują kompleksowo wszystkich wyłączeń czy ograniczeń tajemnicy bankowej, można z całą pewnością stwierdzić, że formuła przepisów, na podstawie których dochodzi do ujawnienia informacji objętych tajemnicą bankową, budzi szereg wątpliwości. Ograniczanie prawa gwarantowanego na gruncie Konstytucji w przepisach nieprecyzyjnych na rzecz podmiotów, nad którymi nie jest sprawowana należyta kontrola w tym zakresie oraz w sytuacjach, w których nie jest to absolutnie konieczne z punktu widzenia dobra, dla którego wyłączenie następuje, należy ocenić jednocześnie jako nieprawidłowe, jak i powszechnie występujące w katalogu wyłączeń ustawy prawo bankowe.

5. Wnioski końcowe

Celem niniejszej pracy było zarysowanie charakteru prawnego tajemnicy bankowej, a zatem określenie jej w sposób pozytywny, jak i zarysowanie katalogu wyłączeń i ograniczeń. Obraz, który maluje się w mojej ocenie po analizie ustawy oraz szeregu źródeł z piśmiennictwa i orzecznictwa, przedstawia niekonsekwencję i brak profesjonalizmu ustawodawcy.

---

⁶⁸ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 21 czerwca 2005r., sygn. P 25/02 Dz. U. Nr 124 poz. 1043.

Z jednej strony system prawa zakłada konieczność obrony dobra tak ważnego z punktu widzenia poszanowania praw jednostki w demokratycznym państwie prawnym, jak prawo do prywatności, wpisuje go w katalog wartości konstytucyjnie chronionych, a zatem odgrywających rolę szczególną. Zwracając uwagę na uwarunkowania historyczne, wielowiekową historię instytucji tajemnicy bankowej i jej niebagatelna rolę w rozwoju państwa, ustawodawca formułuje konieczność zachowania poufności w zakresie informacji objętych w ustępie 1 art. 104 prawa bankowego. Niemniej nawet osoba zapoznająca się z ustawą po raz pierwszy zauważy, że już nie tylko kolejny ustęp jest znacznie dłuższy objętościowo, lecz także kolejne przepisy, stanowiąc katalogi wyłączeń, są kilkanaście razy bardziej obszerne niż samo sformułowanie dotyczące ochrony.

Sama znacząca objętość danego przepisu nie musi jeszcze świadczyć o tym, że reguluje on daną materię szczegółowo i wyczerpująco. W przypadku regulacji dotyczących tajemnicy bankowej, mimo iż regulacja jeszcze obszerna, to niestety brak w niej przejrzystego i precyzyjnego uregulowania kwestii związanych z wyłączeniem obowiązywania (takich jak cel, dla którego jest dokonywane wyłączenie, tryb wyłączenia oraz nadzór nad dokonaniem wyłączenia). Wspominana już obszerność, determinuje natomiast w tym przypadku inną kwestię – pozwala na sformułowanie szerokiego katalogu podmiotów uprawnionych do domagania się udzielenia odpowiednich informacji.

W związku z powyższym uważam, że z pełną odpowiedzialnością za znaczenie tych słów można powtórzyć za komisarzem europejskim, Algirdasem Semetą, że „tajemnica bankowa jest martwa”, zaś ocenę tego stanu i jego konsekwencji dla dobra zarówno banków jako jednostek sektora o kluczowym znaczeniu dla gospodarki, jak i dla stron umów zawieranych z bankami oraz dla ich zaufania do tych jednostek, pozostawiam indywidualnej ocenie każdego czytelnika⁶⁹.

* * *

The legal nature and essence of banking secrecy

Summary: Bank secrecy is a legal expression that can be defined in few different ways. Its history has been developing parallel to the history of human's business relationships and its existence has been arousing controversy over the years. The institution is both, public and private in nature and it is a constitutionally protected legal right that a person is entitled to from the moment of providing the bank with the sensitive data. For some, there can be no doubt that the banks would not be able to

---

⁶⁹ Zob. <http://www.tvp.info/17244065/koniec-ery-legendarnej-dyskrecji-luksemburg-zniesie-tajemnice-bankowa>, [dostęp: 1.06.2016 r.].

properly fulfill their duties without bank secrecy. Simultaneously, the law provides for a multiple-page long catalogue of limitations and exceptions for a bank secrecy that is not only aimed at allowing the banks to perform their standard economic duties, but also at protecting other important and constitutional values, such as the state's security or the public order. The aforementioned dichotomy is too vivid not to implicate ambiguities, not only of the theoretical nature, but also relating to the current scope of the bank secrecy's. Although over the years the institution has attracted both, the supporters (advocating relative inviolability of the bank secrecy) and the opponents (considering other values as more important and pressing for its maximal reduction), it is still difficult to answer the question, whether the actual manner, the applied measures and the range of its current limitations are desired, or even lawful.

Key words: bank, bank secrecy, banking law